

GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO ADMINISTRAVIMO ANALIZĖS ATASKAITA

Parengta vadovaujantis Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2018 m. kovo 28 d. įsakymu Nr. V-158 patvirtinta Gyventojų pajamų mokesčio administravimo analizės ataskaitos rengimo metodika

2022 m.

Atrankos ir paramos auditui departamentas

Biudžetinė įstaiga,
Vasario 16-osios g. 14,
LT — 01514 Vilnius

Tel. (8 5) 2668 200,
Faks. (8 5) 212 56 04,
El. p. vmi@vmi.lt,
www.vmi.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių
asmenų registre,
kodas 188659752

Turinys

GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESTIS	3
ŠALIES DARBO RINKOS DINAMIKA, STRUKTŪRA IR JĄ FORMUOJANTYS VEIKSNIAI	5
2021 M. ĮSIGALIOJĘ TEISĖS AKTŲ PAKEITIMAI, KURIE TURĖJO ĮTAKĄ GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO ADMINISTRAVIMUI	9
GYVENTOJŲ PAJAMŲ STRUKTŪRA IR PAJAMŲ APMOKESTINIMAS.....	9
GYVENTOJŲ GRUPĖS PAGAL DEKLARUOTAS PAJAMAS	13
GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO STRUKTŪRA, PASKIRSTYMAS Į BIUDŽETUS	19

GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESTIS

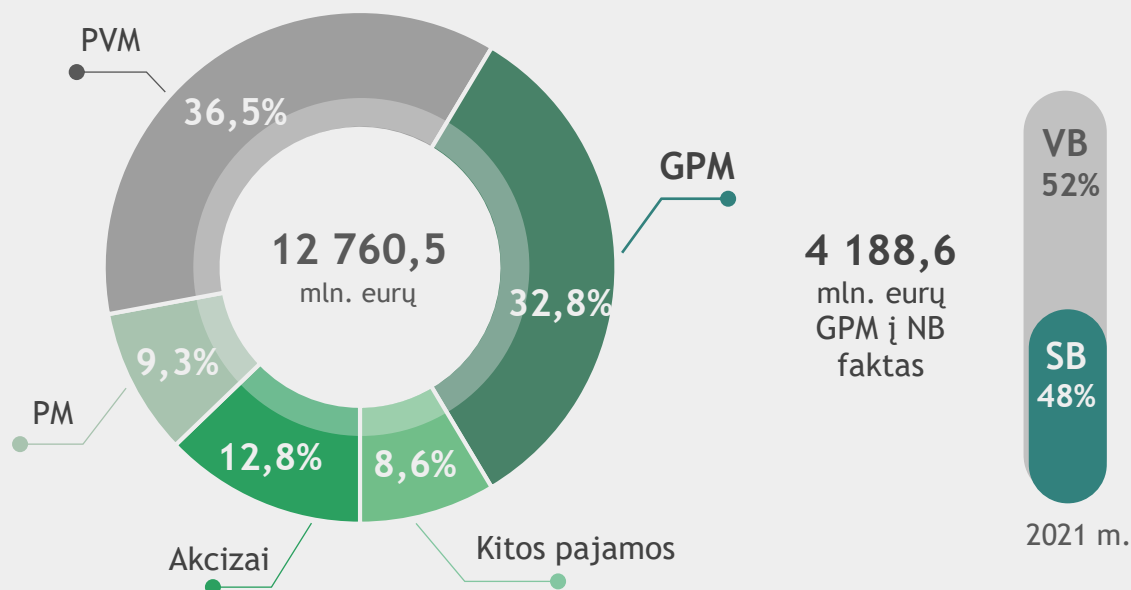
Gyventojų pajamų mokestis (toliau – GPM) 2021 m. nacionalinio biudžeto pajamų struktūroje sudarė **32,8 proc.** visų į nacionalinį biudžetą surinktų pajamų (be Europos Sąjungos (toliau – ES) ir kitų užsienio šalių finansinės paramos lėšų), neįskaitant 312,7 mln. eurų, grąžintų gyventojams pagal Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (toliau – GPMĮ) 21 str. ir pervestų juridiniams asmenims pagal 34 str. 3 d. ir 4 d.

3 888,2 mln. eurų
GPM į NB planas

+300,4 mln. eurų
GPM į NB gauta daugiau nei
planuota

107,7 proc.
GPM į NB plano įvykdymas

2021 m. VMI administruojamų NB pajamų struktūra

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI prie FM) teisės aktais įpareigota administruoti GPM deklaravimą, apskaičiavimą, sumokėjimą ir paskirstymą į valstybės ir savivaldybių biudžetus bei fondus, taip pat teisės aktuose nustatyta tvarka grąžinti mokesčio permoką gyventojams ir/arba pervesti mokesčio dalį asmenims, turintiems teisę gauti paramą.

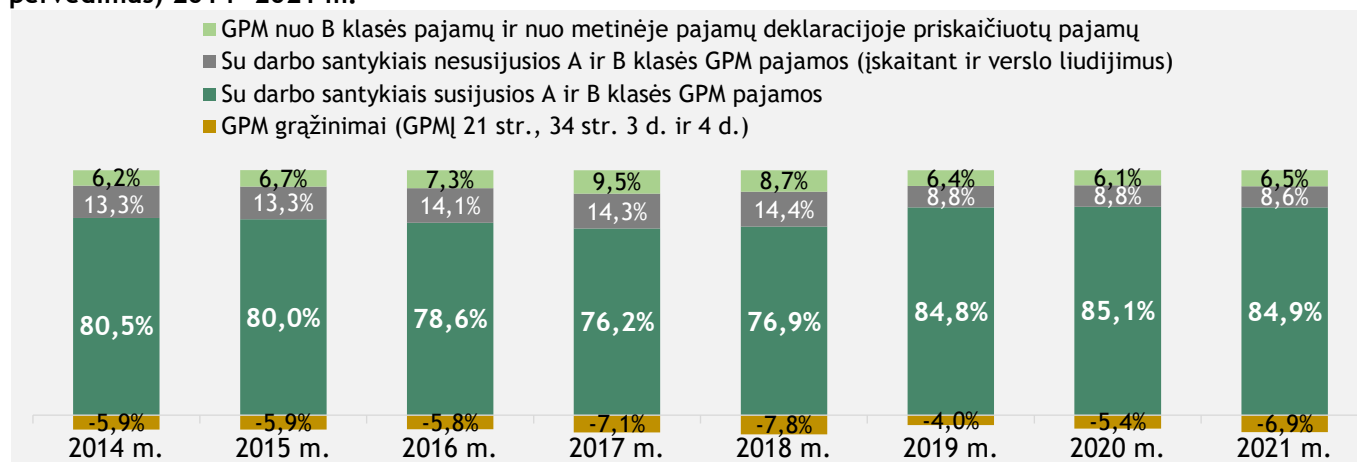
Gyventojų pajamų apmokestinimo tvarka už 2021 m. mokestinį laikotarpį nustatyta pagal 2002 m. liepos 2 d. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų įstatymo Nr. IX-1007 suvestinę redakciją, galiojusią 2021 m.

GPM administravimo analizės ataskaitoje ir jos prieduose (toliau – Ataskaita) statistiniai duomenys nuo 2007 m. apie gyventojų pajamas, juridinių vienetų išmokas, apskaičiuotą GPM pateikti pagal ekonomines veiklas, pajamų rūšis ir kitais pjūviais.

GPM nuo pajamų, susijusių su darbo arba jo esmę atitinkančiais santykiais, sudarė didžiąją dalį – 84,9 proc. viso 2021 m. į nacionalinį biudžetą pervesto mokesčio. Mokesčio surinkimas priklausė nuo darbo rinkos makroekonominių rodiklių ir kitų darbo kainą formuojančių veiksnių.

2022 m. rugsėjo 12 d. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ekonominės raidos projekcijose paskelbta, kad 2021 m. vidutinis mėnesinis (bruto) darbo užmokestis išaugo 10,6 proc., o 2022 m. numatytas vidutinio mėnesinio (bruto) darbo užmokesčio augimas – 12,0 proc.

1 pav. GPM pajamų struktūra (įskaitant įmokas į fondus, pajamas iš baudų, delspinigių, grąžinimus ir pervedimus) 2014–2021 m.

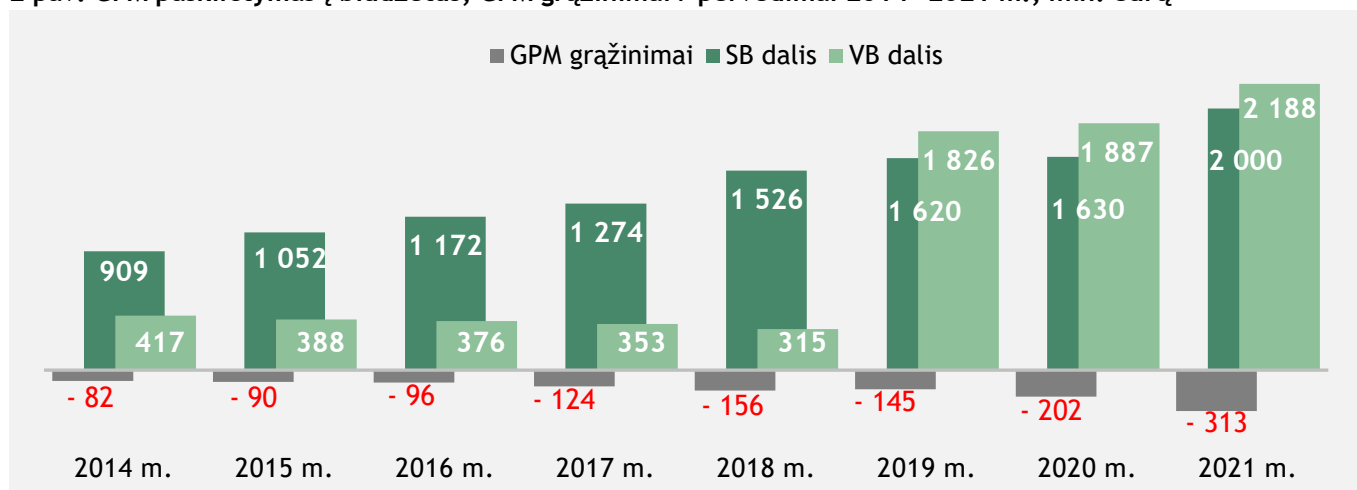

VMI duomenų saugykla

Pagal Lietuvos Respublikos 2021 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 2 str. 1 d. 1 p. nuostatą GPM dalis, tenkanti visų savivaldybių biudžetams nuo visų mokesčio pajamų į nacionalinį biudžetą, sudarė 48,19 proc., o šio mokesčio dalis, įskaitoma į valstybės biudžetą, sudarė 51,81 proc.

GPM paskirstytas į savivaldybių biudžetus pagal Lietuvos Respublikos 2021 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 2 str. 1 d. 2 p. nustatytą tvarką – kiekvienos savivaldybės biudžetui skiriama įstatymo 6 priede nustatyta GPM dalis.

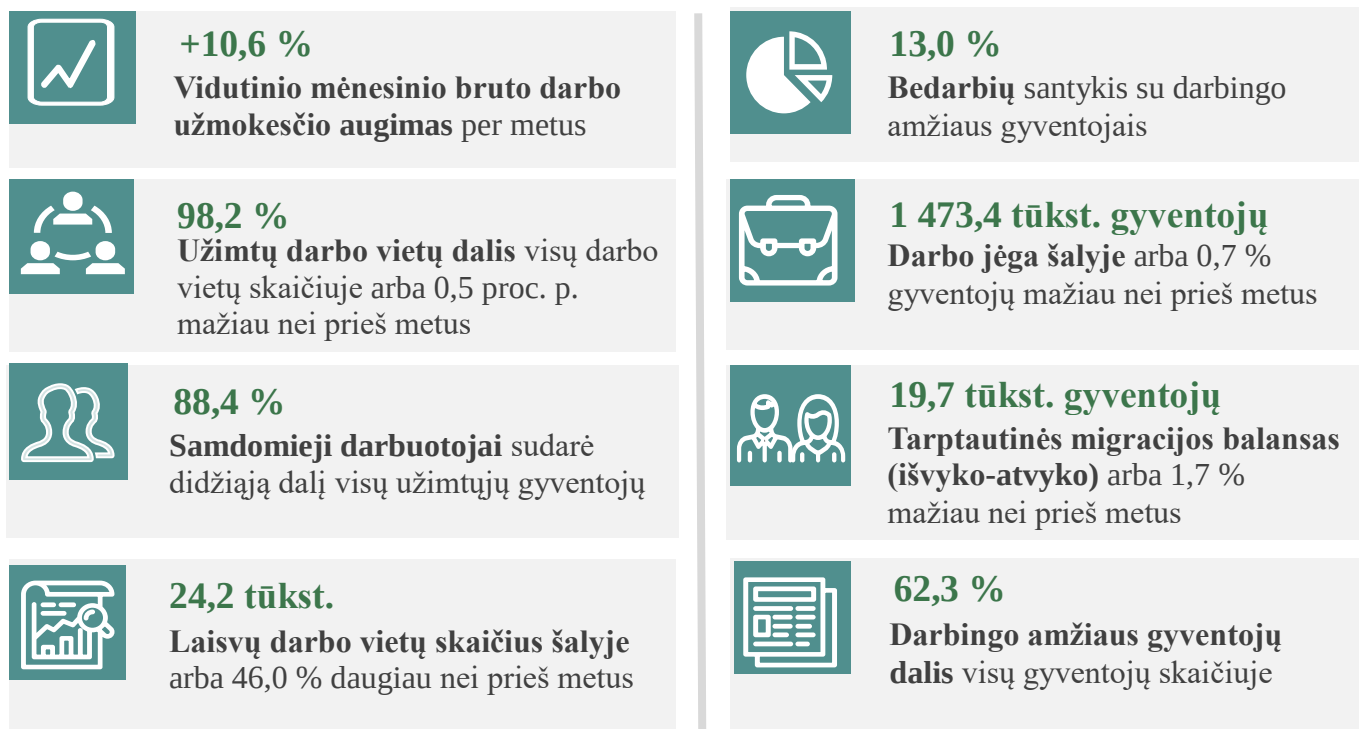
2 pav. GPM paskirstymas į biudžetus, GPM grąžinimai / pervedimai 2014–2021 m., mln. eurų

Mokesčių ir kitų įmokų į biudžetus suvestinės apyskaita (forma 1-VP) ir jos priedai

ŠALIES DARBO RINKOS DINAMIKA, STRUKTŪRA IR JĄ FORMUOJANTYS VEIKSNIAI

2021 M. DARBO RINKA SKAIČIAIS ŠALYJE

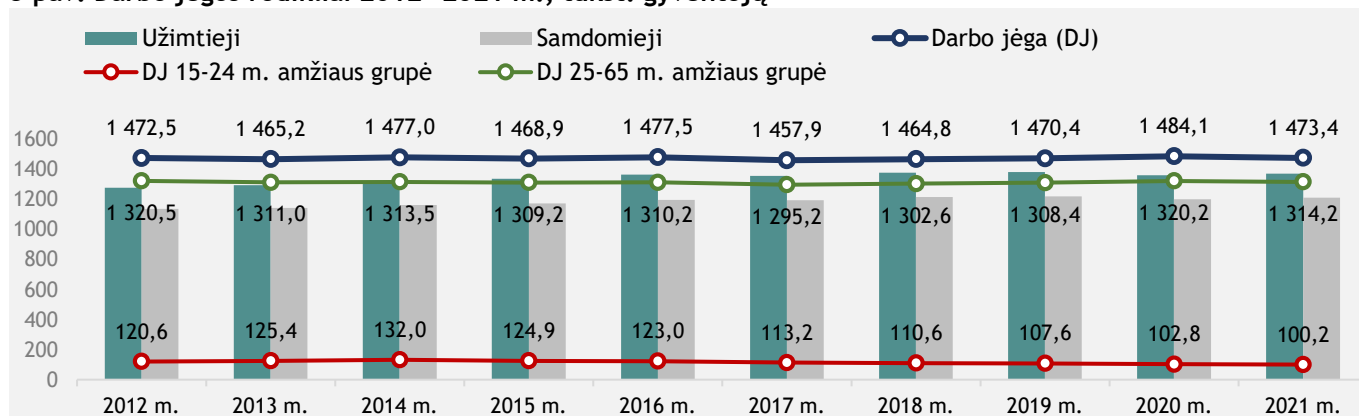

Šalies darbo rinkos ekonominis potencialas sumažėjo 2,5 proc. Darbo jėgos rodiklis 55 – 64 metų amžiaus grupėje (307,2 tūkst.) sumažėjo 1,2 proc., 65 metų ir vyresnių amžiaus grupėje (59,0 tūkst.) – 3,4 proc., 25 – 54 metų amžiaus gyventojų grupėje (1 007,0 tūkst.) – 0,2 proc., 15 – 24 amžiaus grupėje – 2,5 proc., šio amžiaus grupės gyventojų skaičius sudarė tik 100,2 tūkst. 2021 m. būtinasis darbo stažas senatvės pensijai sudarė 32 metus ir kasmet didinamas po pusę metų, kol 2027 m. pasieks 35 metus.

Samdomųjų darbuotojų dalis buvo nežymiai didesnė nei prieš metus. Daugiausiai samdomųjų darbuotojų (212,3 tūkst.) buvo apdirbamosios gamybos veikloje – jų dalis sudarė 17,6 proc. visų šalies samdomųjų darbuotojų, didmeninės ir mažmeninės prekybos veikloje – 15,3 proc.

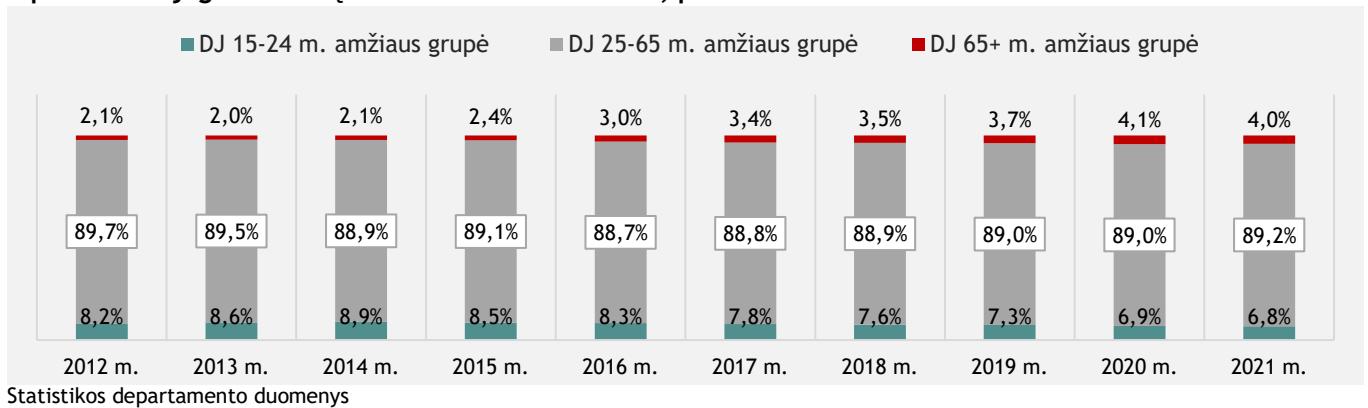
Žemės ūkyje samdomieji darbuotojai sudarė 45,2 proc. visų šioje veikloje užimtųjų gyventojų, nekilnojamojo turto operacijų veikloje – 78,4 proc., profesinėje, mokslinėje ir techninėje veikloje – 78,8 proc., statyboje – 80,7 proc., meninėje, pramoninėje ir poilsio organizavimo veikloje – 87,0 proc., informacijos ir ryšių veikloje – 88,9 proc. Kitose reikšmingose veiklose samdomieji darbuotojai sudarė daugiau nei 90 proc. visų užimtųjų gyventojų.

3 pav. Darbo jėgos rodikliai 2012–2021 m., tūkst. gyventojų

Statistikos departamento duomenys

4 pav. Darbo jėgos rodiklių struktūra 2012–2021 m., proc.

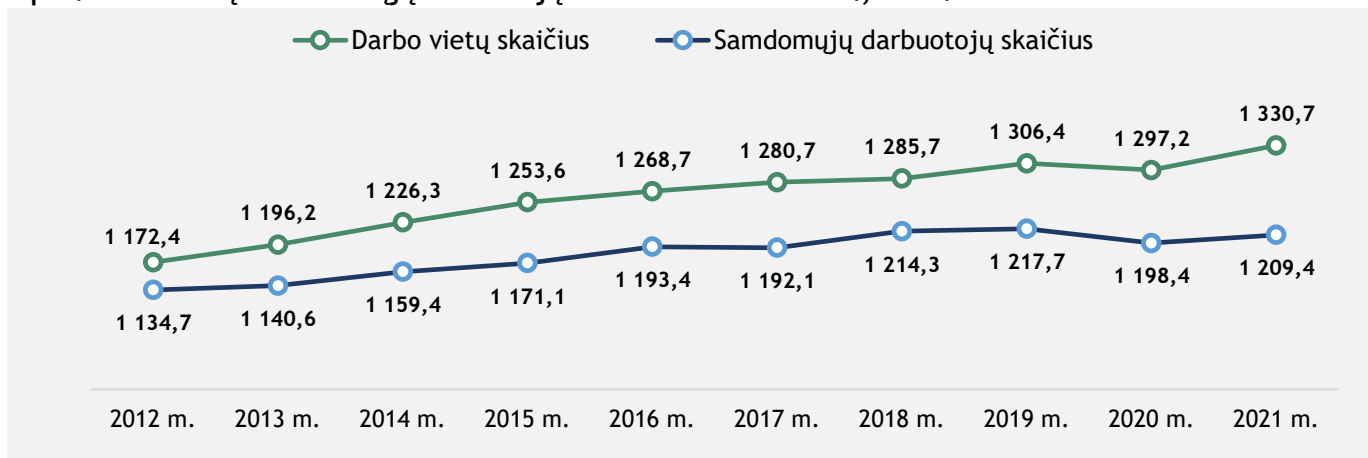
2021 m. darbo rinkoje atotrūkis tarp darbo pasiūlos ir paklausos nesumažėjo – bendras laisvų ir užimtų darbo vietų skaičius (1 330,7 tūkst.) buvo 2,6 proc. didesnis nei 2020 m., o samdomųjų darbuotojų skaičius padidėjo 0,9 proc.

Šio atotrūkio augimui reikšmingą įtaką turėjo sustiprėjusi įtampa darbo rinkoje, susijusi su itin išaugusiu laisvų darbo vietų skaičiumi – net 46 proc., bei sparčiu darbo užmokesčio augimu. Minėtus pokyčius darbo rinkoje lėmė aukštos kvalifikacijos darbuotojų trūkumas, COVID-19 pandemijos metu mokėtos darbo paieškos išmokos bei kitos priežastys.

Daugiausiai naujų darbo vietų (6,9 tūkst.) per metus įkurta transporto ir saugojimo veikloje, darbo vietų skaičius sudarė 11,4 proc. visų darbo vietų šalyje.

Informacijos ir ryšių, finansinėje ir draudimo veiklose bendras darbo vietų skaičius (59,1 tūkst.), palyginti su 2020 m., išaugo 9,7 proc., tačiau tai sudarė tik 4,4 proc. visų šalies darbo vietų. Šiose veiklose dirbo aukštą kvalifikaciją turintys darbuotojai, jų atlygis už darbą buvo didžiausias šalyje.

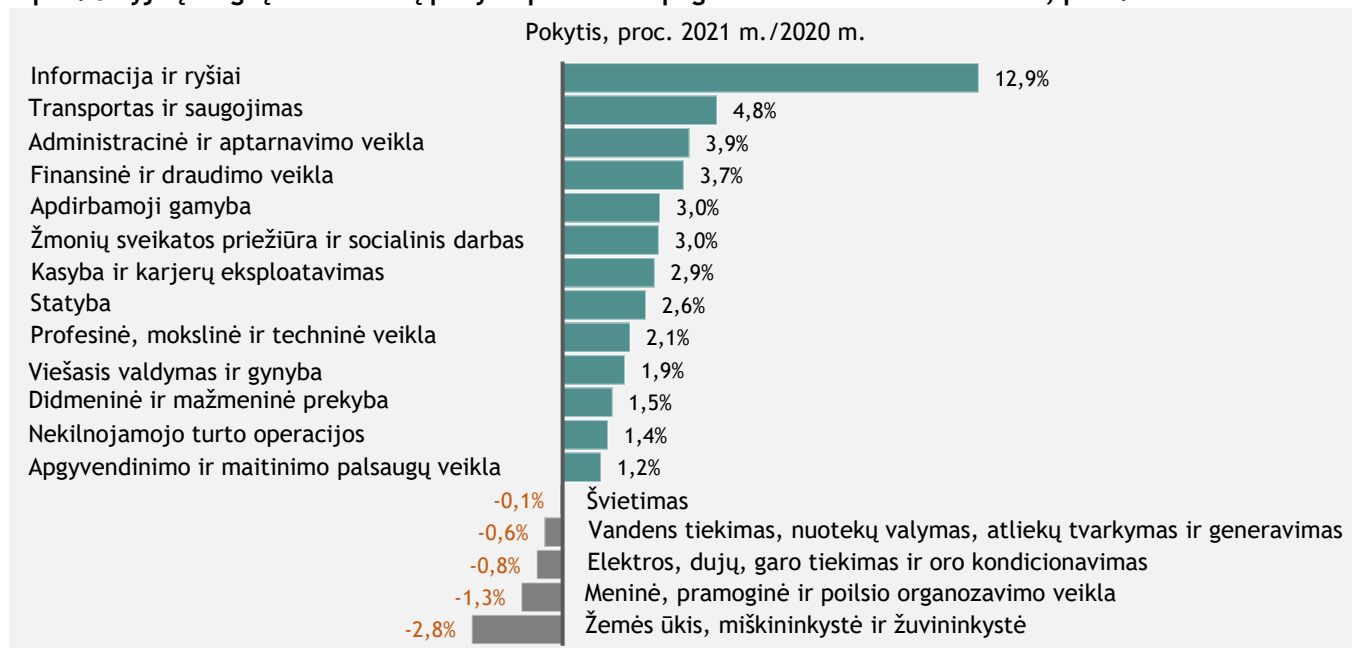
5 pav. Darbo vietų ir samdomųjų darbuotojų skaičius 2012–2021 m., tūkst.

Statistikos departamento duomenys

Daugelyje ekonominių veiklų darbo vietų skaičius buvo didesnis nei prieš metus: labiausiai jų skaičius padidėjo informacijos ir ryšių veikloje – 12,9 proc., transporto ir saugojimo veikloje – 4,8 proc., administracinėje ir aptarnavimo veikloje – 3,9 proc. Per metus šalyje įsteigtų darbo vietų skaičius labiausiai sumažėjo žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės veikloje – 2,8 proc.

6 pav. Šalyje įsteigtų darbo vietų pokytis per metus pagal ekonominės veiklos rūšis, proc.

Statistikos departamento duomenys

Šalies vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis sudarė 1 579,4 eurų ir buvo 150,8 eurų didesnis nei 2020 m.

2021 m. vidutinis mėnesinis darbo užmokesčio (toliau – VDU) šalyje išaugo daugiau nei dešimtadaliu – 10,6 proc. Darbo užmokestis per metus padidėjo visose ekonominėse veiklose, labiausiai – žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo veikloje (15,7 proc.), profesinėje, mokslinėje ir techninėje veikloje (13,0 proc.), apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikloje (12,6 proc.).

Sparčiam atlyginimo augimui įtakos turėjo palanki darbo rinkos padėtis šalyje – gan ženkliai išaugęs laisvų darbo vietų skaičius, kvalifikuotų darbuotojų trūkumas, didesnis darbo užmokestis švietimo bei žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veiklose, COVID-19 pandemijos metu valstybės pagalbos priemonės ir kitos priežastys.

Didžiausi darbo atlygiai buvo informacijos ir ryšių bei finansinėje ir draudimo ekonominėse veiklose, kurių VDU atitinkamai sudarė 2 859,5 eurus ir 2 651,8 eurus. Per metus darbo užmokestis šiose veiklose atitinkamai padidėjo 11,5 proc. ir 8,2 proc. Mažiausias darbo atlygis – apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikloje (1 002,1 eurai), tam įtakos turėjo neigiamas pandemijos poveikis bei nepilną darbo dieną dirbančių darbuotojų skaičius.

2021 m. pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytą minimaliosios mėnesinės algos dydį (642 eurai) Lietuva priklausė ES valstybių narių pirmai grupei – ją sudarė valstybės, kurių nacionalinis minimalus darbo užmokestis didesnis nei 250 eurų, bet mažesnis nei 750 eurų per mėnesį.

Teigiamą įtaką planuojant darbo apmokėjimo fondą verslo įmonėse darė Darbo kodekso nuostata, pagal kurią minimalusis darbo užmokestis mokamas tik už nekvalifikuotą darbą. Verslo įmonių darbuotojų, kurių vidutinės mėnesinės draudžiamosios pajamos buvo lygios minimaliajai mėnesinei algai (toliau – MMA), dalis 2021 m. sudarė 3,1 proc., darbuotojų, kurių vidutinės mėnesinės draudžiamosios pajamos buvo mažesnės nei nustatyta MMA, dalis sudarė 12,7 proc., o dirbančiųjų, kurių vidutinės mėnesinės draudžiamosios pajamos buvo didesnės nei nustatyta MMA, dalis išaugo iki 84,3 proc.

1 lentelė. Gyventojų pasiskirstymas pagal draudžiamųjų pajamų grupes 2017–2021 m.

Metai	< =400 eurų	400<=555 eurų	555 eurai	555<=607 eurai	607 eurai	607<=642 eurai	642 eurai	642<=1000 eurų	1000 <= 2000 eurų	2000 <= 3500 eurų	>=3500 eurų
2017 m.	26,75%	19,89%	0,10%	4,91%	0,07%	2,91%	0,07%	21,99%	18,34%	3,71%	1,27%
2018 m.	17,80%	22,48%	0,10%	5,35%	0,08%	2,82%	0,07%	23,16%	21,82%	4,72%	1,59%
2019 m.	8,94%	4,68%	3,05%	7,55%	0,07%	2,38%	0,06%	26,99%	32,34%	10,18%	3,75%
2020 m.	8,27%	3,95%	0,05%	1,57%	3,31%	5,80%	0,06%	23,41%	37,38%	11,61%	4,59%
2021 m.	7,14%	3,26%	0,05%	1,21%	0,04%	0,97%	3,07%	24,68%	39,69%	14,08%	5,82%

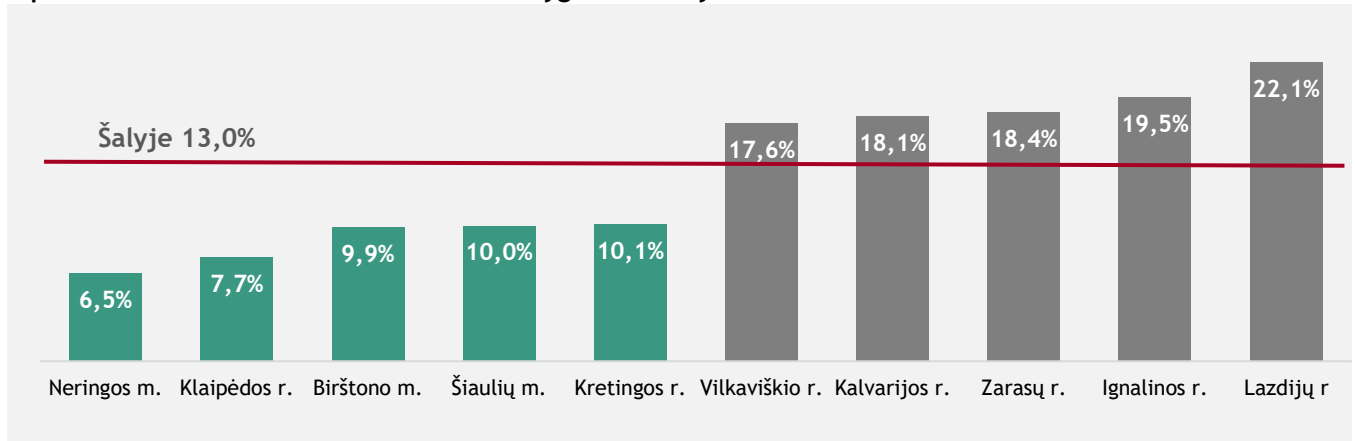
VMI duomenų saugykla. Tipinių dokumentų duomenys (jei darbuotojas gavo draudžiamąsias pajamas daugiau nei vienoje darbovietėje, tai jo visos draudžiamosios pajamos sumuojamos ir pagal gautas vidutines vieno mėnesio draudžiamąsias pajamas darbuotojas priskiriamas atitinkamai darbuotojų grupei)

2021 m. pabaigoje šalyje įregistruota 176,1 tūkst. bedarbių, bedarbių santykis su darbingo amžiaus gyventojais sudarė 13,0 proc.

2021 m. bedarbių šalyje buvo 101,0 tūkst. arba 36,5 proc. mažiau nei 2020 m. Tokį nedarbo sumažėjimą lėmė sumažėjęs jaunimo (16-25 m.) nedarbas – jų skaičius (15,5 tūkst.) buvo net 3,1 karto mažesnis nei prieš metus. Taip pat fiksuotas ženklus ilgalaikių bedarbių sumažėjimas – jų skaičius (60,0 tūkst.) sumažėjo 1,2 karto.

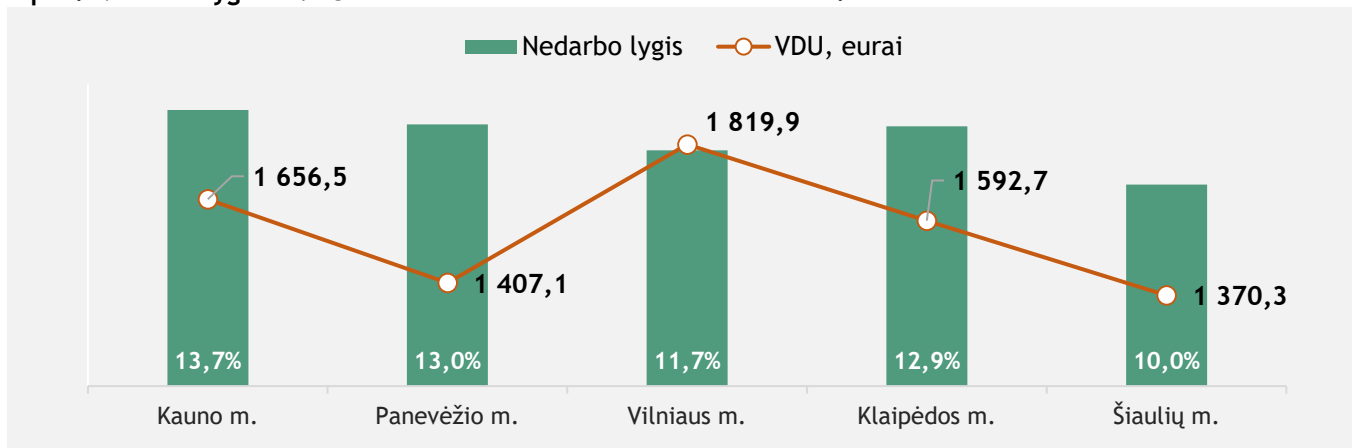
2021 m. net dvidešimt trijose savivaldybėse nedarbo lygis buvo didesnis nei 14 proc., o keturiose – viršijo 18 proc.

7 pav. Žemiausias ir aukščiausias nedarbo lygis savivaldybėse 2021 m.

Užimtumo tarnybos duomenys

8 pav. Nedarbo lygis ir VDU didžiausiuose šalies miestuose 2021 m.

Užimtumo tarnybos, Statistikos departamento duomenys

2021 M. ĮSIGALIOJĘ TEISĖS AKTŲ PAKEITIMAI, KURIE TURĖJO ĮTAKĄ GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO ADMINISTRAVIMUI

Minimalioji mėnesinė alga (MMA) sudarė 642 eurus (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. liepos 3 d. nutarimas Nr. 669). 2020 m. MMA buvo 607 eurai.

Su darbo santykiais susijusios pajamos, kurių metinė dalis neviršijo 60 VDU, apmokestintos 20 proc. GPM tarifu, pajamų dalis, viršijanti 60 VDU, apmokestinta taikant 32 proc. GPM tarifą (GPMĮ 6 str. 1¹ d.).

Nesusijusios su darbo santykiais pajamos, kurių metinė dalis neviršijo 120 VDU, apmokestintos 15 proc. GPM tarifu, pajamų dalis, viršijanti 120 VDU, apmokestinta 20 proc. GPM tarifu (GPMĮ 6 str. 1² d.).

Nustatytas 400 eurų neapmokestinamųjų pajamų dydis (NPD), 2020 m. NPD buvo 400 eurų (GPMĮ 20 str.). Taikomo NPD dydis priklauso nuo su darbo santykiais susijusių pajamų bendros sumos.

Nuolatinis Lietuvos gyventojas 2019–2021 m. gali susigrąžinti dalį sumokėto GPM už pirkta paslaugas (darbus) — pastatų ar kitų statinių apdailos ir remonto, lengvųjų automobilių remonto, nepilnamečių vaikų priežiūros (GPMĮ 21 str. 1 d. 4 p.).

Nuolatinis Lietuvos gyventojas apmokestinamąsias pajamas gali sumažinti papildomomis kaupiamosiomis pensijų ir gyvybės draudimo įmokomis (GPMĮ 21 str. 1 d. 1, 2 ir 2¹ p.).

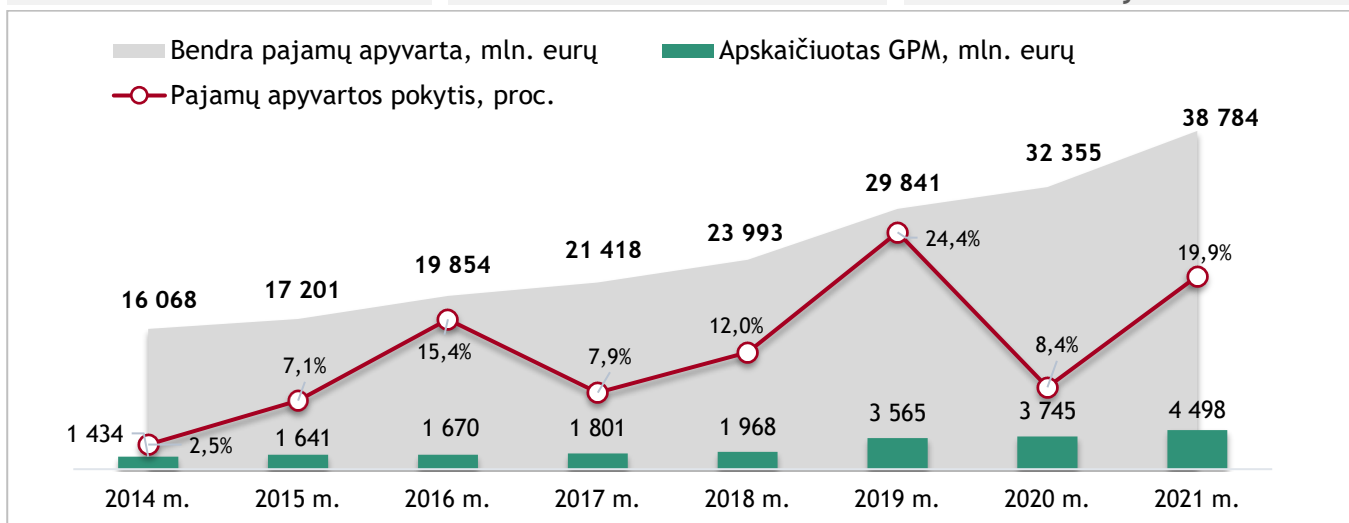
GYVENTOJŲ PAJAMŲ STRUKTŪRA IR PAJAMŲ APMOKESTINIMAS

(1 996,5 tūkst. šalies gyventojų duomenys apie 2021 m. mokestinio laikotarpio pajamas)

38 784,4 mln. eurų
Bendra pajamų apyvarta

4 497,8 mln. eurų
Apskaičiuotas GPM

11,6 proc.
GPM ir pajamų apyvartos santykis

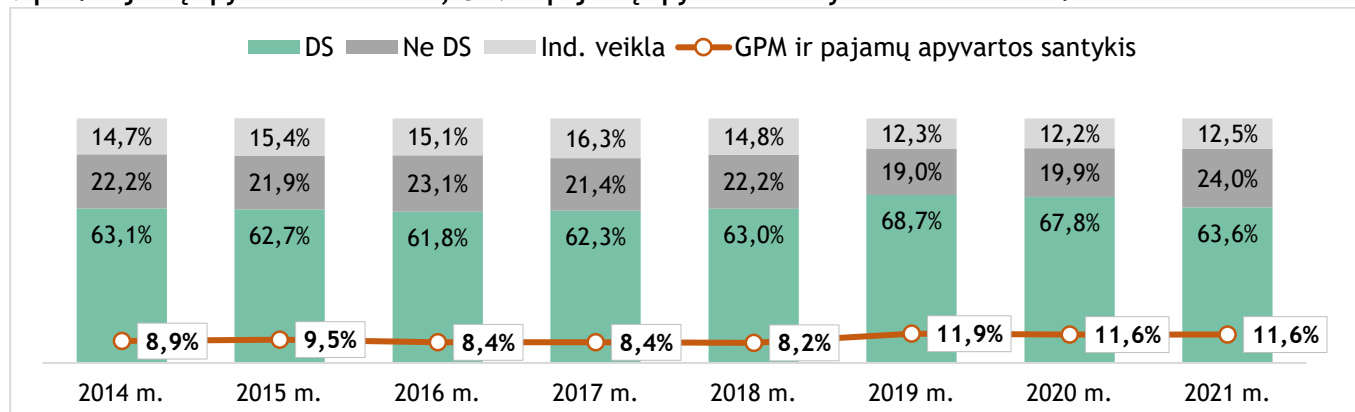

VMI duomenų saugykla

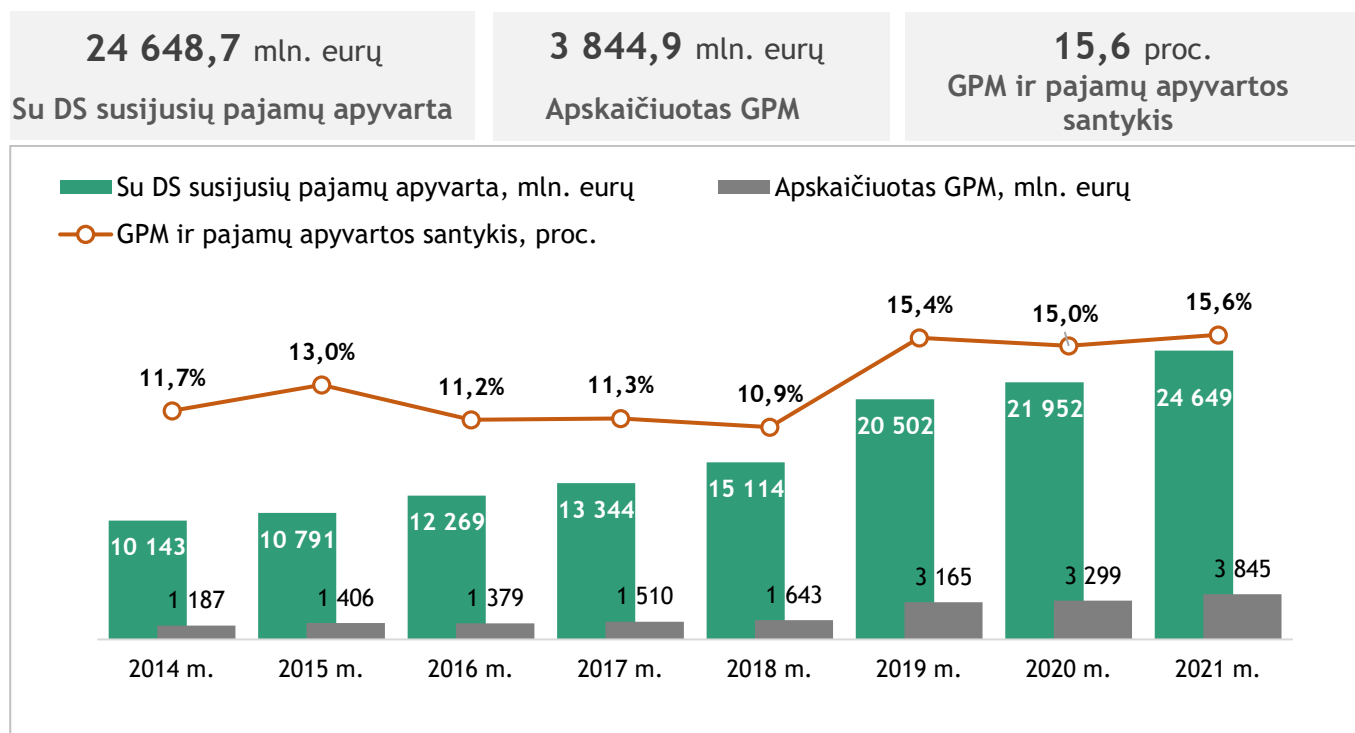
2021 m. visų pajamų GPM ir pajamų apyvartos santykis sudarė 11,6 proc., su darbo santykiais susijusių pajamų GPM ir pajamų apyvartos santykis — 15,6 proc., o 2020 m. šie rodikliai atitinkamai sudarė 11,6 proc. ir 15,0 proc.

Nuo 2016 m. papildytas su darbo santykiais susijusių deklaruojamų pajamų sąrašas – deklaruojami darbdavio išmokėti prizai, dienpinigiai, kompensacijos, susijusios su kilnojamuoju darbo pobūdžiu, kelionėmis ar važiavimu, jūrininko už darbą laivo, įregistruoto ES ekonominės erdvės jūrų laivų registre, gautos pajamos. Šios pajamos neapmokestinamos arba apmokestinama leistinus dydžius viršijanti šių pajamų dalis.

9 pav. Pajamų apyvartos struktūra; GPM ir pajamų apyvartos santykis 2014–2021 m.

VMI duomenų saugykla. DS – su darbo santykiais susijusios pajamos; Ne DS – su darbo santykiais nesusijusios pajamos; Ind. veikla – individuali žemės ūkio veikla, veikla pagal pažymą arba verslo liudijimą (nuo 2018 m. papildomai sporto, atlikėjo veikla, šeimos dalyvio išlaikymo pajamos)

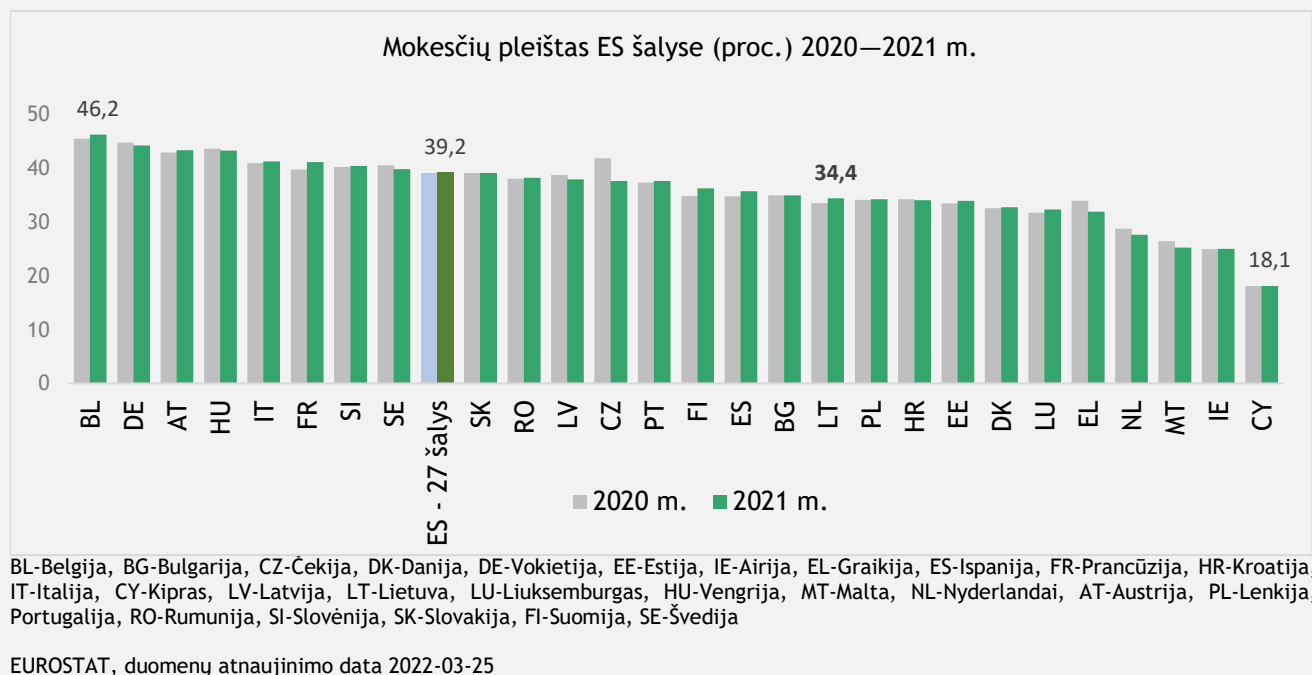
VMI duomenų saugykla

2021 m. su darbo santykiais arba jų esmę atitinkančiais santykiais susijusių pajamų apmokestinamosios pajamos po leistinių atskaitymų sudarė 17 383,5 mln. eurų arba 70,5 proc. nuo visos šios rūšies pajamų apyvartos. 2021 m. apskaičiuotas GPM nuo su darbo santykiais susijusių pajamų, palyginti su 2020 m., padidėjo 16,5 proc.

EUROSTAT duomenimis, 2021 m. mokesčių pleišto rodiklis Lietuvoje sudarė 34,4 proc., Latvijoje – 37,9 proc., tarp Baltijos šalių mažiausiai apmokestintos darbo pajamos buvo Estijoje – mokesčių pleišto rodiklis sudarė 33,9 proc. Šalies mokesčių pleišto struktūroje didžiausią dalį sudarė socialinio draudimo mokesčiai.

2021 m. Europos Sąjungos šalių (nuo 2020 m. 27 šalys) mokesčių pleišto rodiklis siekė 39,2 proc. Didžiausias mokesčių pleištas buvo Belgijoje (46,2 proc.), o mažiausiai darbo sąnaudos buvo apmokestintos Kipre (18,1 proc.).

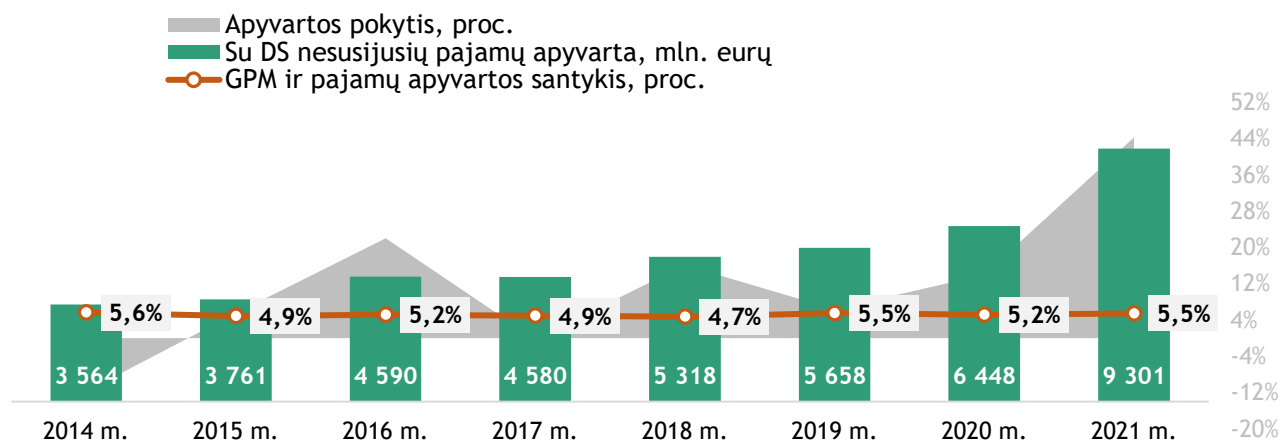
Mokesčių pleištas – vienas iš darbo rinkos rodiklių, apibūdinantis darbo pajamų apmokestinimo lygį ir suprantamas kaip santykis tarp darbdavio patiriamų sąnaudų darbuotojo samdai ir darbuotojo gaunamo darbo užmokesčio, atskaicius mokesčius.

9 301,1 mln. eurų
Su DS nesusijusių pajamų apyvarta

508,3 mln. eurų
Apskaičiuotas GPM

5,5 proc.
GPM ir pajamų apyvartos santykis

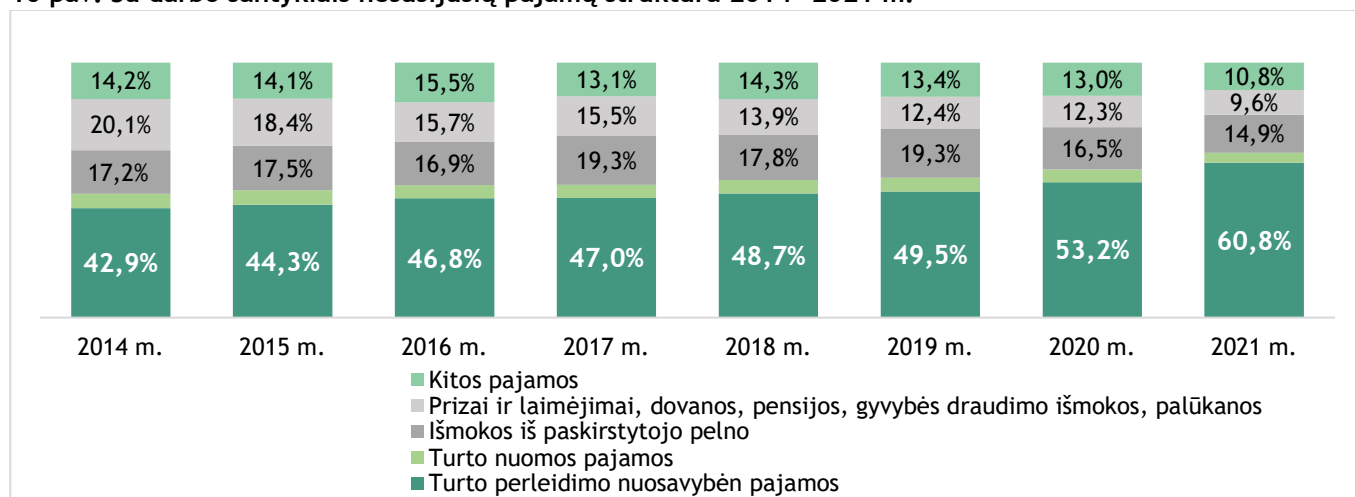

2021 m. su darbo santykiais arba jų esmę atitinkančiais santykiais nesusijusių pajamų apmokestinamosios pajamos po leistinių atskaitymų sudarė 3 042,7 mln. eurų, arba 32,7 proc. nuo visos šios rūšies pajamų apyvartos. 2021 m. su darbo santykiais nesusijusių pajamų apyvarta, palyginti su 2020 m., padidėjo 44,2 proc., o apskaičiuotas GPM – 52,4 proc.

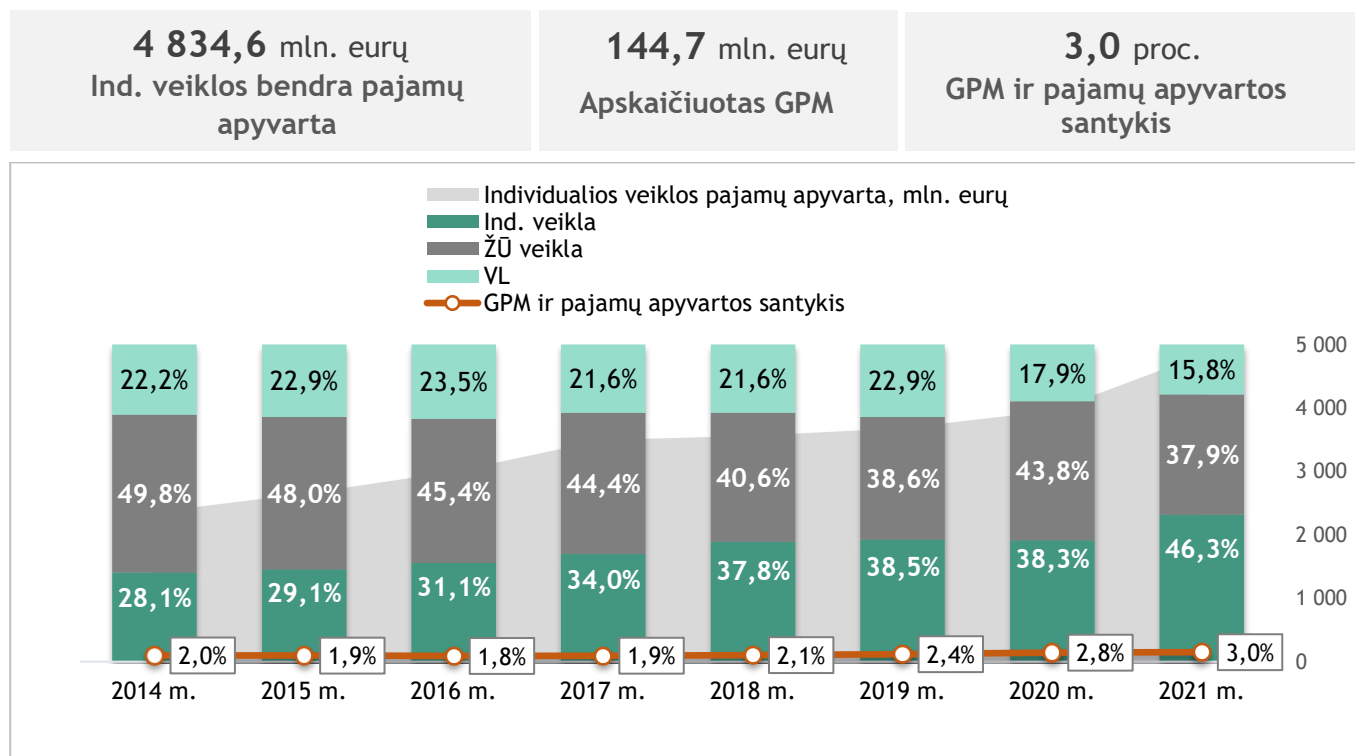
GPM ir pajamų apyvartos santykio apskaičiavimui turi įtakos su darbo santykiais nesusijusių pajamų apmokestinimo tvarka – pajamos gali būti apmokestinamos nuo pirmo euro arba dalinai apmokestinamos, neapmokestinamos arba apmokestinamos po leistinių atskaitymų.

Nacionalinė mokesčių agentūra išmokėjo 627,8 mln. eurų neapmokestinamųjų kompensacinių ir tiesioginių išmokų, išmokėtų pagal Lietuvos Respublikos žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymą bei pagal kitus tokių išmokų mokėjimą reglamentuojančius teisės aktus.

10 pav. Su darbo santykiais nesusijusių pajamų struktūra 2014–2021 m.

VMI duomenų saugykla

VMI duomenų saugykla. Pajamų iš individualios veiklos pagal pažymą (Ind. veikla), pagal verslo liudijimą (VL), individualios žemės ūkio veiklos pajamų (ŽŪ veikla) struktūra.

2021 m. apmokestinamosios pajamos po leistinių atskaitymų (2 069,9 mln. eurų), nuo kurių skaičiuojamas pajamų mokestis, sudarė 42,8 proc. visos pajamų iš individualios veiklos apyvartos.

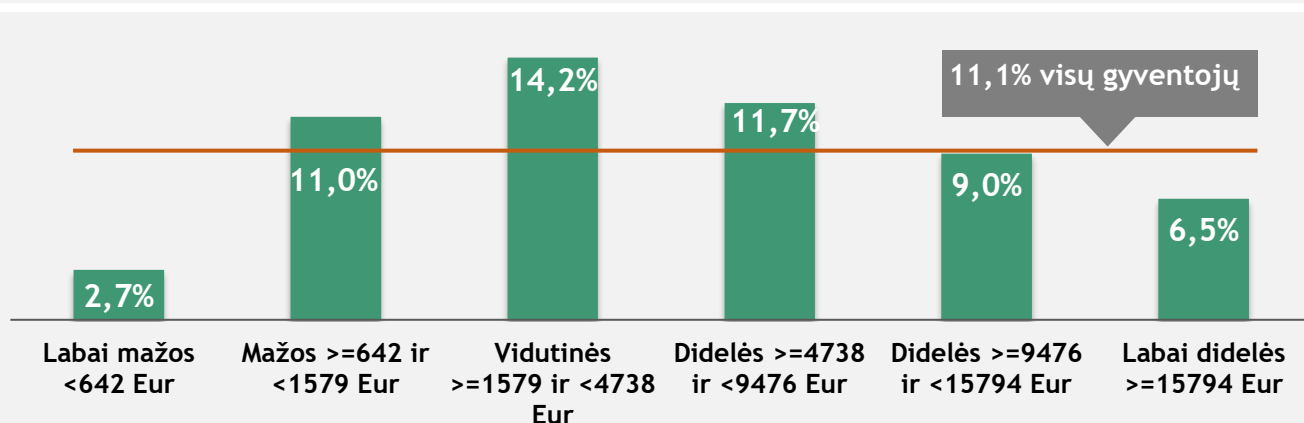
Nuo 2019 m. visos pajamos iš individualios veiklos apmokestinamos vienodu GPM 15 proc. tarifu, atėmus iš jų pajamų mokesčio kredito sumą, apskaičiuotą pagal GPMĮ 18² str. nustatytą tvarką.

Žemės ūkio veiklą vykdančių gyventojų pajamos iš žemės ūkio veiklos pagal GPMĮ 17 str. 1 d. 23 punktą priskiriamos neapmokestinamosioms pajamoms, jeigu šias pajamas gaunantis gyventojas mokestiniu laikotarpiu neprivalėjo registruotis arba nebuvo įregistruotas PVM mokėtoju.

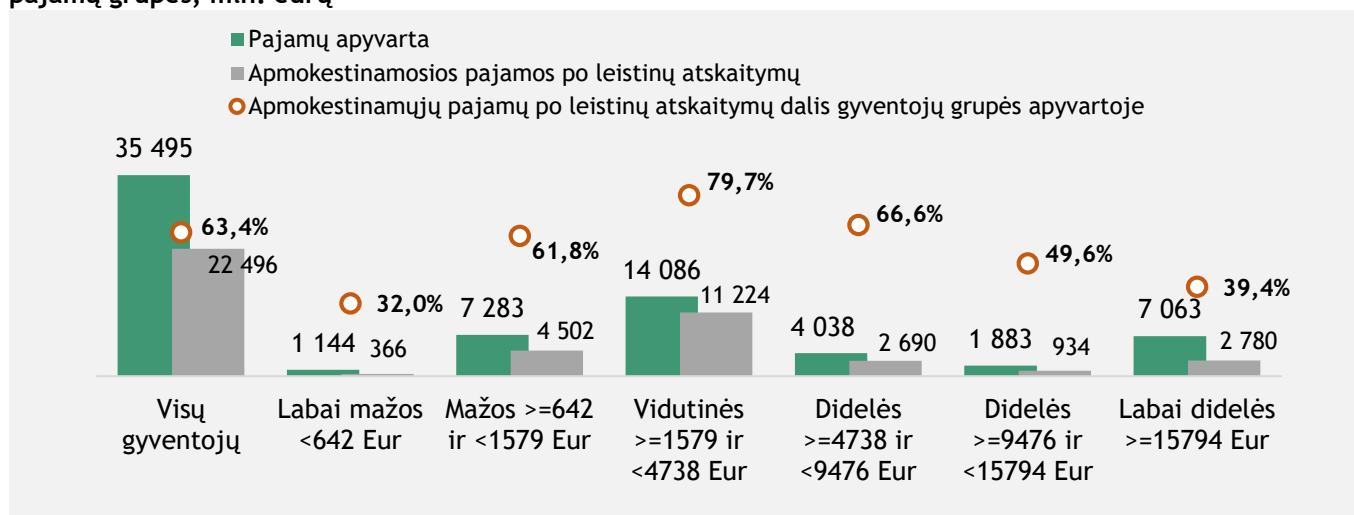
2021 m. mokestiniu laikotarpiu 144,0 tūkst. asmenų deklaravo pajamas (> 0 eurų) iš individualios veiklos pagal pažymą, išlaikė šeimos narys (11,5 proc. daugiau nei 2020 m.), iš jų 5,0 tūkst. deklaravo pajamas didesnes nei 45 tūkst. eurų. Pajamas iš individualios veiklos pagal verslo liudijimą deklaravo 75,5 tūkst. asmenų (6,6 proc. mažiau nei 2020 m.), iš jų 149 asmenys deklaravo pajamas didesnes nei 45 tūkst. eurų. Tokiam gyventojų, vykdančių individualią veiklą su verslo liudijimu, skaičiaus sumažėjimui daugiausiai įtakos turėjo 2020 m. įvesti apribojimai verslui dėl COVID-19 pandemijos (apribotas ar uždraustas veiklos vykdymas ir kt.). Taip pat nuo 2020 m. liepos 1 d. priimti pakeitimai, pagal kuriuos su verslo liudijimu negalima vykdyti pastatų elektros sistemų montavimo, elektros įrenginių montavimo ir remonto, san technikos, šildymo ir oro kondicionavimo sistemų montavimo bei variklinių transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklų. Pajamas iš individualios žemės ūkio veiklos deklaravo 35,7 tūkst. asmenų (4,6 proc. mažiau nei 2020 m.), iš jų 7,6 tūkst. deklaravo pajamas didesnes nei 45 tūkst. eurų.

GYVENTOJŲ GRUPĖS PAGAL DEKLARUOTAS PAJAMAS

GPM ir pajamų apyvartos santykis pagal atskiras gyventojų pajamų grupes 2021 m.

11 pav. 2021 m. pajamų apyvarta ir apmokestinamosios pajamos po leistinių atskaitymų pagal gyventojų pajamų grupes, mln. eurų

Gyventojų pajamų apyvarta apskaičiuojama pagal metinės pajamų deklaracijos ir jos priedų duomenis apie gautas pajamas, jų pagrindu apskaičiuojama gyventojų vidutinė vieno mėnesio pajamų apyvarta, pagal kurią gyventojas priskiriamas prie atitinkamos pajamų grupės.

Vidutinė vieno mėnesio pajamų apyvarta lyginama su atitinkamais metais Statistikos departamento skelbiamu šalies VDU, padaugintu iš ekspertiniu būdu nustatyto koeficiento, pvz., vidutinės pajamas gaunančių gyventojų grupei priskirti tie, kurių vidutinė vieno mėnesio pajamų apyvarta lygi arba didesnė nei VDU ($\geq \text{VDU} \times \text{koef. 1}$) ir mažesnė nei trys VDU ($< \text{VDU} \times \text{koef. 3}$). 2021 m. VDU sudarė 1 579,4 eurų.

2 lentelė. Gyventojų grupės pagal pajamų grupes

Gyventojų grupė pagal pajamas		Vidutinės mėnesinės pajamų apyvartos intervalai, eurai
Labai mažos pajamos	$< \text{MMA}$	< 642 eurai
Mažos pajamos	$\geq \text{MMA}$ ir $< \text{VDU} \times \text{koef. 1}$	≥ 642 eurai ir $< 1\,579$ eurai
Vidutinės pajamos	$\geq \text{VDU} \times \text{koef. 1}$ ir $< \text{VDU} \times \text{koef. 3}$	$\geq 1\,579$ eurai ir $< 4\,738$ eurai
Didelės pajamos	$\geq \text{VDU} \times \text{koef. 3}$ ir $< \text{VDU} \times \text{koef. 10}$	$\geq 4\,738$ eurai ir $< 15\,794$ eurai
Labai didelės pajamos	$\geq \text{VDU} \times \text{koef. 10}$	$\geq 15\,794$ eurai

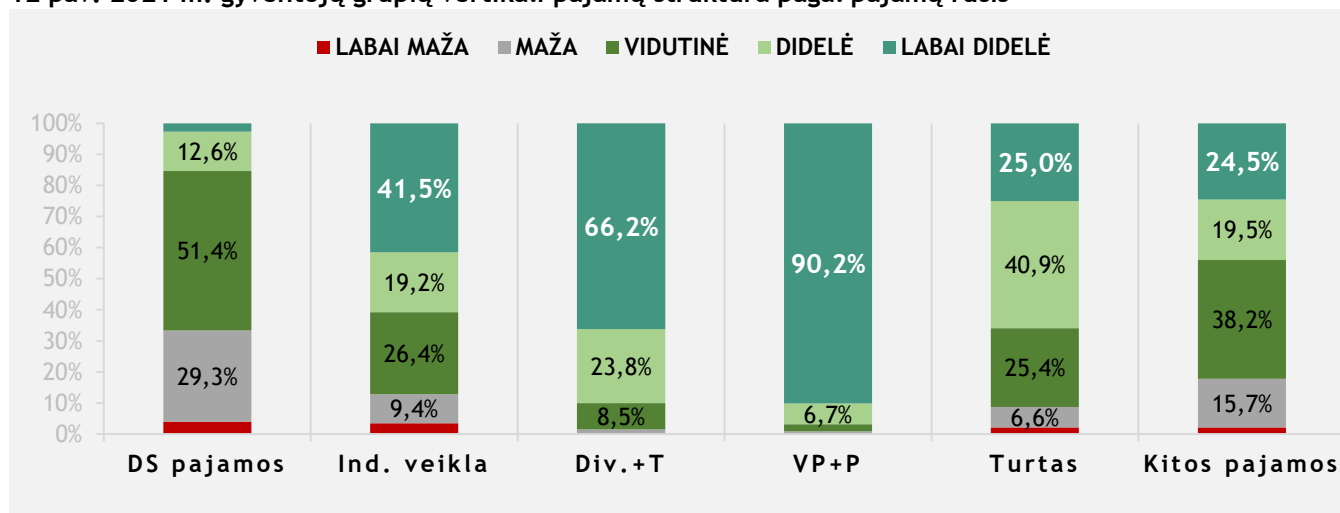
Nuo 2019 m. pasikeitusi pajamų su darbo santykiais apmokestinimo tvarka turėjo įtakos toms gyventojų grupėms, kurių didžiąją pajamų dalį sudarė su darbo santykiais susijusios pajamos, – mažas ir labai mažas bei vidutinės pajamas gaunančių asmenų grupės.

Pajamų iš individualios veiklos (ypač individualios žemės ūkio veiklos) apmokestinimo tvarkos pakeitimai, kai taikytas vienodas GPM 15 proc. tarifas, turėjo įtakos didelės ir labai didelės pajamas gaunančių gyventojų grupių apmokestinimui.

2021 m. didelės ir labai didelės pajamas gaunantys gyventojai deklaravo 1 141,6 mln. eurų pajamų iš dividendų, tai sudarė 90,0 proc. visų pajamų iš dividendų. Dividendai ir kitos pajamos iš paskirstytojo pelno apmokestintos taikant 15 proc. mokesčio tarifą nepriklausomai nuo pajamų dydžio.

Labai didelės pajamas gaunančių gyventojų deklaruotas GPM sudarė 11,8 proc. viso gyventojų deklaruoto GPM, didelės pajamas gaunančių gyventojų – 16,3 proc., vidutinės pajamas gaunančių gyventojų – 50,8 proc., mažas ir labai mažas pajamas gaunančių gyventojų – 21,1 proc.

12 pav. 2021 m. gyventojų grupių vertikali pajamų struktūra pagal pajamų rūšis

DS – su darbo santykiais susijusios pajamos

Ind. veikla – pajamos iš individualios veiklos pagal pažymą, verslo liudijimą, žemės ūkio veiklos

Div.+T – pajamų iš paskirstytojo pelno (dividendai) ir tantiemų bendra suma

VP+P – finansinių ir išvestinių finansinių priemonių perleidimo ir palūkanų bendra suma

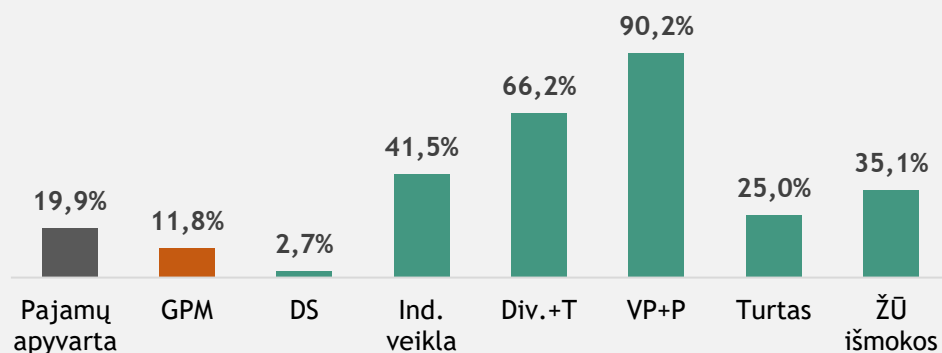
Turtas – nekilnojamojo ir registruotino kilnojamojo turto perleidimo bei nuomos pajamos

ŽŪ išmokos – tiesioginės ir kompensacinės išmokos, išmokėtos pagal LR žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymą bei pagal kitus tokių išmokų mokėjimą reglamentuojančius teisės aktus

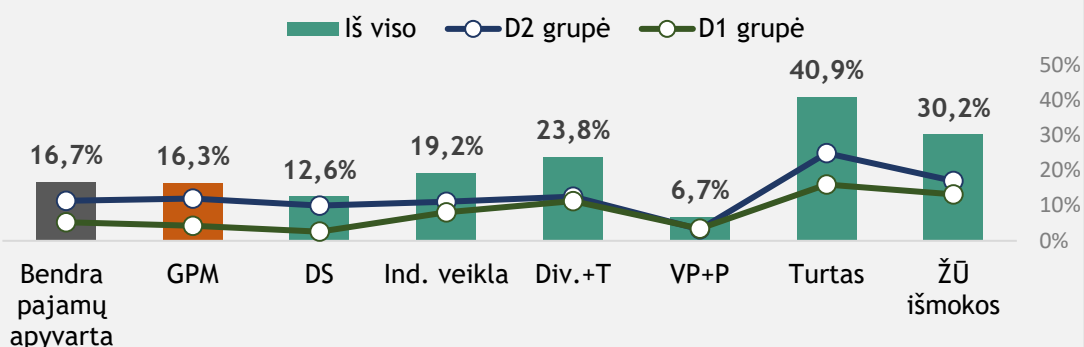
VMI duomenų saugykla

2021 m. GYVENTOJŲ GRUPIŲ VERTIKALI PAJAMŲ STRUKTŪRA

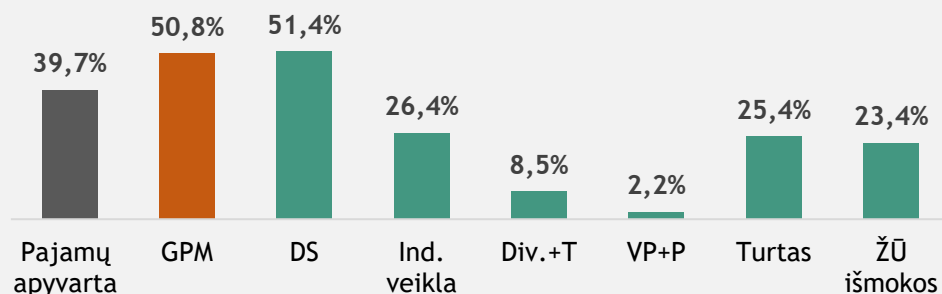
**Labai didelės
pajamos
gaunantys
gyventojai**

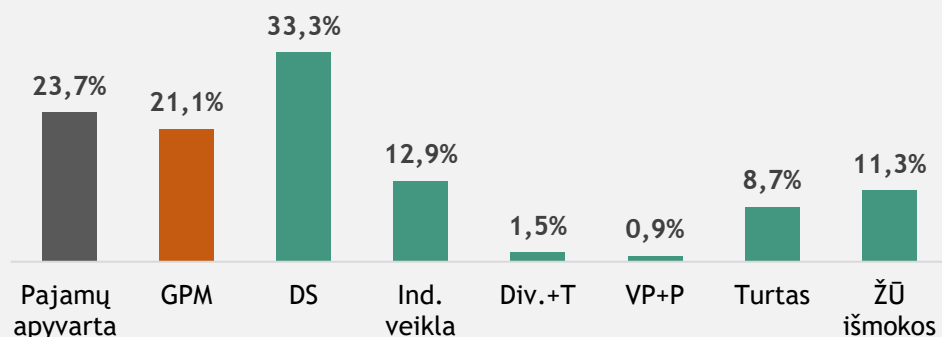
**Didelės
pajamos
gaunantys
gyventojai**

**Vidutinės
pajamos
gaunantys
gyventojai**

**Mažas ir labai
mažas
pajamas
gaunantys
gyventojai**

DS – su darbo santykiais susijusios pajamos

Ind. veikla – pajamos iš individualios veiklos pagal pažymą, verslo liudijimą, žemės ūkio veiklos

Div.+T – pajamų iš paskirstytojo pelno(dividendai) ir tantjemų bendra suma

VP+P – finansinių ir išvestinių finansinių priemonių perleidimo ir palūkanų bendra suma

Turtas – nekilnojamojo ir registruotino kilnojamojo turto perleidimo bei nuomos pajamos

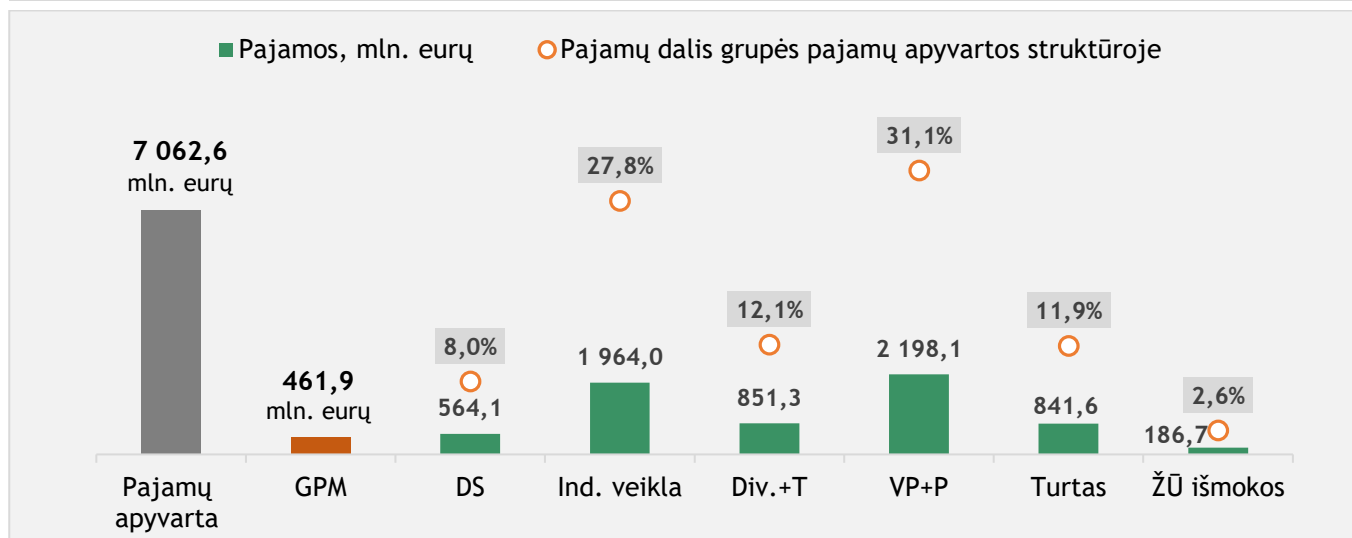
ŽŪ išmokos – tiesioginės ir kompensacinės išmokos, išmokėtos pagal LR žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymą bei pagal kitus tokių išmokų mokėjimą reglamentuojančius teisės aktus

VMI duomenų saugykla

2021 m. GYVENTOJŲ GRUPIŲ HORIZONTALI PAJAMŲ STRUKTŪRA

Labai didelės pajamas gaunantys gyventojai ($\geq 15\,794$ eurų)

10,9 tūkst. gyventojų (0,8% visų deklaravusių gyventojų) **GPM ir pajamų apyvartos santykis 6,5%**

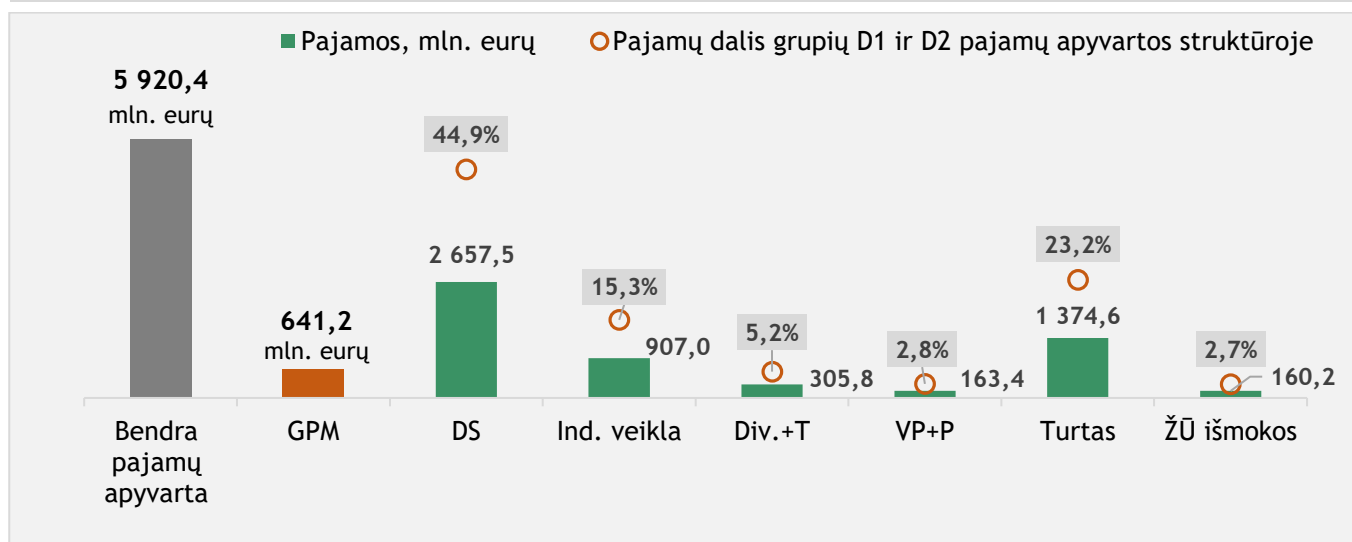
VMI duomenų saugykla

Didelės pajamas gaunantys gyventojai arba D1 grupė ($> 9\,476$ ir $\leq 15\,794$ eurų)

13,1 tūkst. gyventojų (0,9% visų deklaravusių gyventojų) **GPM ir pajamų apyvartos santykis 9,0%**

Didelės pajamas gaunantys gyventojai arba D2 grupė ($> 4\,738$ ir $\leq 9\,476$ eurų)

52,9 tūkst. gyventojų (3,7% visų deklaravusių gyventojų) **GPM ir pajamų apyvartos santykis 11,7%**

VMI duomenų saugykla

Labai didelės pajamas gaunančių gyventojų pajamų struktūroje didžiausią dalį (31,1 proc.) sudarė pajamos iš finansinių ir išvestinių finansinių priemonių perleidimo (vertybinių popierių) ir palūkanų – 2 198,1 mln. eurų, bei pajamos iš individualios veiklos – 1 964,0 mln. eurų. Palyginti su 2020 m., pajamos iš vertybinių popierių išaugo 77,6 proc., o gyventojų, deklaravusių minėtas pajamas, skaičius padidėjo net 1,2 karto. Tokioms reikšmingai išaugusioms pajamoms iš vertybinių popierių įtakos turėjo dėl COVID-19 pandemijos padidėjusios gyventojų investicijos į įvairias finansines priemones. 2021 m.

pajamos iš individualios veiklos buvo 29,4 proc. didesnės nei 2020 m., o gyventojų, vykdančių individualią veiklą, skaičius padidėjo 6,2 proc.

Be to, šios grupės asmenims buvo išmokėta 186,7 mln. eurų GPM neapmokestinamųjų kompensacinių išmokų, išmokėtų pagal LR žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymą. Labai didelės pajamas gaunančių gyventojų grupės GPM ir pajamų apyvartos santykis buvo mažiausias – 6,5 proc.

Dideles pajamas gaunančių gyventojų grupės išskirtos į du „pogrūpius“ pagal DS pajamų dalį kiekvieno „pogrūpio“ pajamų struktūroje:

– D1 grupės DS pajamos sudarė 548,0 mln. eurų, arba 20,6 proc. visų didelės pajamas gaunančių gyventojų grupės pajamų iš darbo santykių, mokestinė prievolė sudarė 168,8 mln. eurų, arba 26,3 proc. visos didelės pajamas gaunančių gyventojų mokestinės prievolės, GPM ir pajamų apyvartos santykis buvo 9,0 proc.;

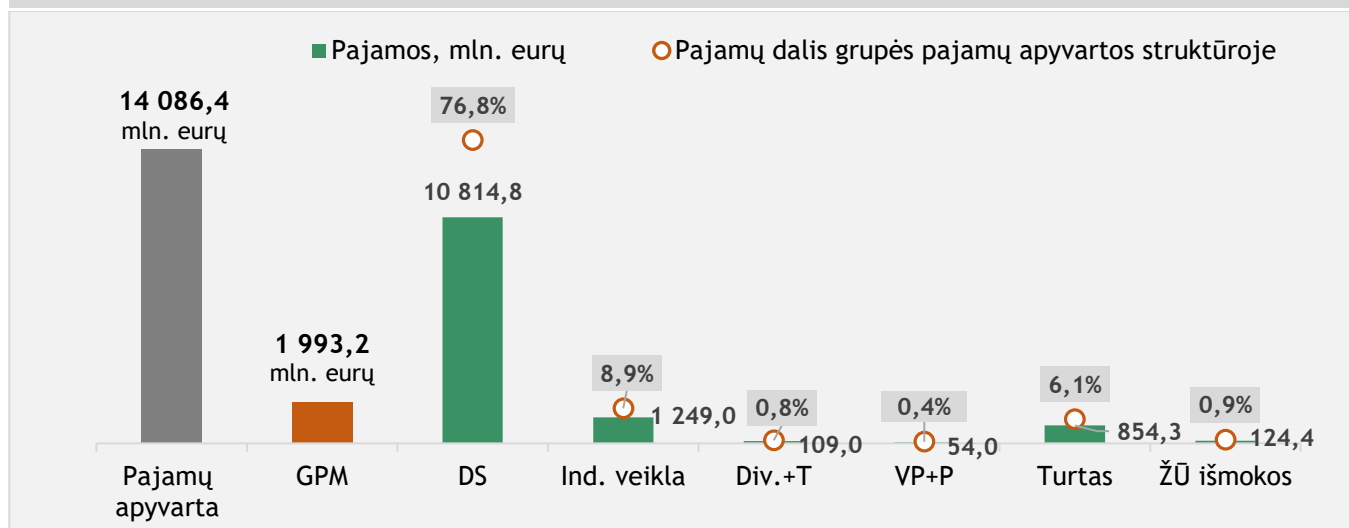
– D2 grupės DS pajamos sudarė 2 109,5 mln. eurų, arba 79,4 proc. visų didelės pajamas gaunančių gyventojų grupės pajamų iš darbo santykių, mokestinė prievolė sudarė 472,3 mln. eurų, arba 73,7 proc. visos didelės pajamas gaunančių gyventojų mokestinės prievolės, GPM ir pajamų apyvartos santykis buvo 11,7 proc.

Dideles pajamas gaunančių gyventojų grupei būdingos didelės pajamos (1 374,6 mln. eurų) iš turto perleidimo, kurios gali būti vienkartinės. Palyginti su 2020 m., pajamos iš turto perleidimo išaugo 62,0 proc., o gyventojų, deklaravusių minėtas pajamas, skaičius padidėjo 26,9 proc. Tokioms reikšmingai išaugusioms pajamoms iš turto perleidimo įtakos turėjo dėl COVID-19 pandemijos gan ženkliai padidėjus gyventojų, deklaravusių nekilnojamojo turto perleidimo nuosavybės pajamas, skaičius (18,1 tūkst.) – 47,1 proc. daugiau nei 2020 m.

Pajamos iš finansinių ir išvestinių finansinių priemonių perleidimo ir palūkanų tarp D1 ir D2 gyventojų grupių skyrėsi nedaug (84,2 mln. eurų ir 79,2 mln. eurų), o pajamos iš paskirstytojo pelno (dividendų) ir tantjemų D2 gyventojų grupėje buvo 11,6 proc. didesnės nei D1 gyventojų grupėje.

Vidutinės pajamas gaunantys gyventojai ($\geq 1\,579$ ir $< 4\,738$ eurų)

482,1 tūkst. gyventojų (33,9% visų deklaravusių gyventojų) **GPM ir pajamų apyvartos santykis 14,2%**

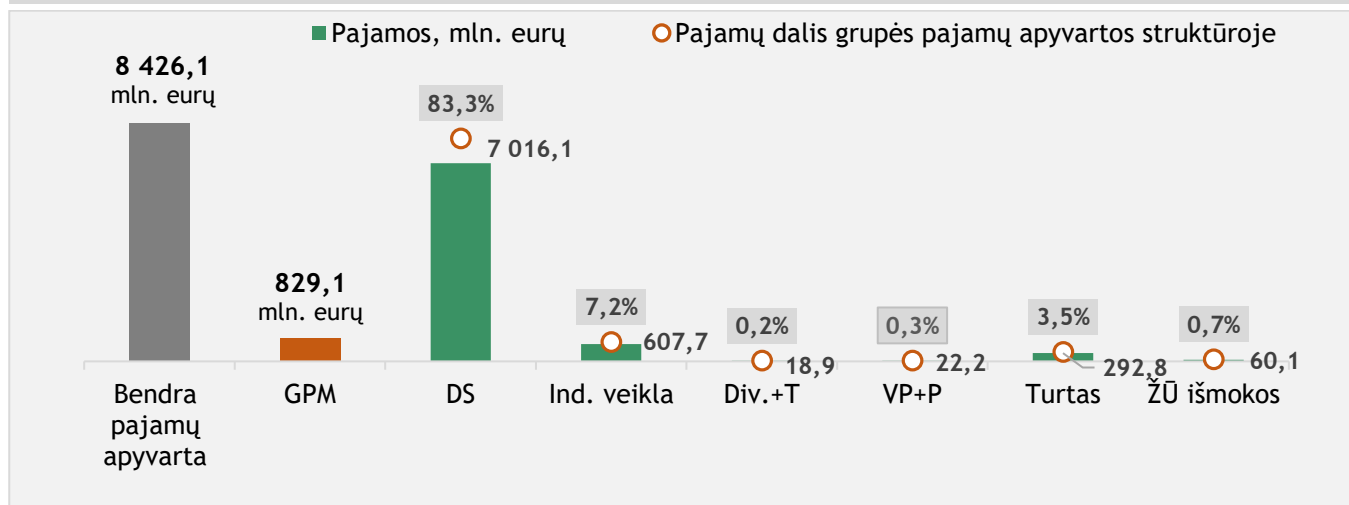
VMI duomenų saugykla

Vidutinės pajamas gaunančių gyventojų grupės pajamų struktūroje didžiausią dalį (76,8 proc.) sudarė pajamos susijusios su darbo santykiais. Kaip ir ankstesniais metais, vidutinės pajamas gaunančių gyventojų grupei teko didžiausia mokestinė našta – GPM ir pajamų apyvartos santykis buvo 14,2 proc.

Mažas (≥ 642 ir $< 1\,579$ eurai) ir labai mažas (< 642 eurai) pajamas gaunantys gyventojai

GPM ir pajamų apyvartos santykis 9,8%

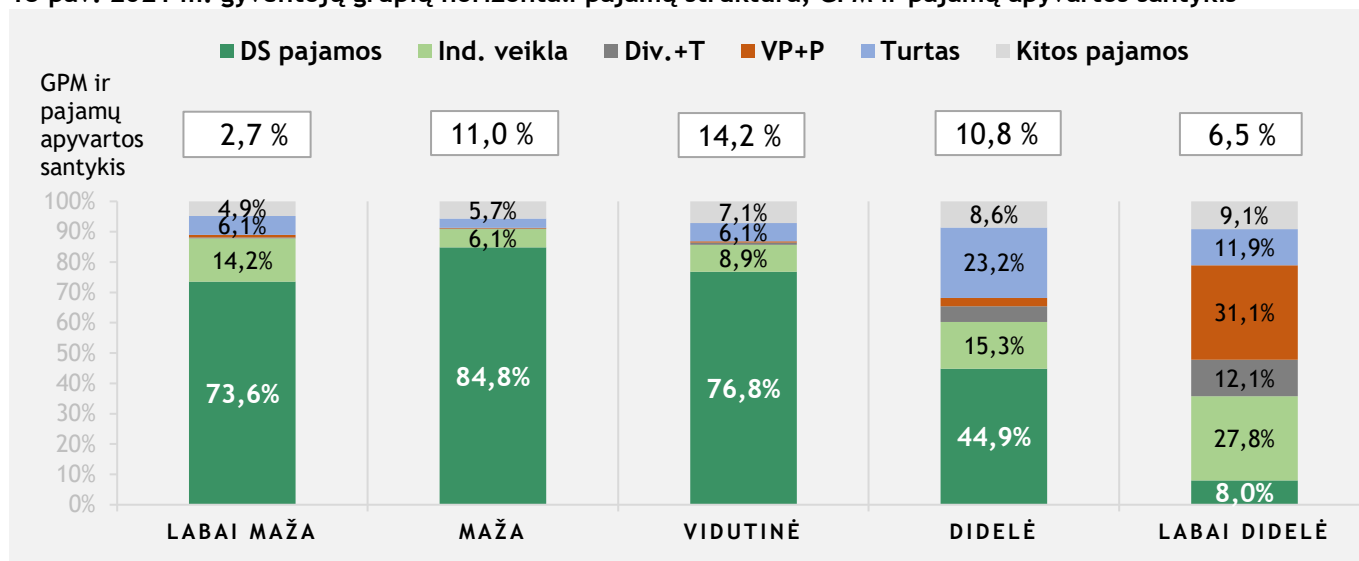
864,6 tūkst. gyventojų (60,7% visų deklaravusių gyventojų)

VMI duomenų saugykla

Mažas ir labai mažas pajamas gaunantys gyventojai sudarė didžiausią dalį (60,7 proc.) visų pajamas deklaravusių gyventojų struktūroje, o su darbo santykiais susijusios pajamos sudarė net 83,3 proc. visos mažas ir labai mažas pajamas gaunančių gyventojų grupės pajamų apyvartos.

13 pav. 2021 m. gyventojų grupių horizontali pajamų struktūra; GPM ir pajamų apyvartos santykis

DS – su darbo santykiais susijusios pajamos

Ind. veikla – pajamos iš individualios veiklos pagal pažymą, verslo liudijimą, žemės ūkio veiklos

Div.+T – pajamų iš paskirstytojo pelno (dividendai) ir tantiemų bendra suma

VP+P – finansinių ir išvestinių finansinių priemonių perleidimo ir palūkanų bendra suma

Turtas – nekilnojamojo ir registruotino kilnojamojo turto perleidimo bei nuomos pajamos

ŽŪ išmokos – tiesioginės ir kompensacinės išmokos, išmokėtos pagal LR žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymą bei pagal kitus tokių išmokų mokėjimą reglamentuojančius teisės aktus

VMI duomenų saugykla

GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO STRUKTŪRA, PASKIRSTYMAS Į BIUDŽETUS

2021 m. gruodžio 31 d. GPM nepriemokos suma buvo 164,7 mln. eurų, tai sudarė 3,9 proc. nuo visų į nacionalinį biudžetą gautų GPM pajamų. Palyginti su 2020 m., GPM nepriemokos suma sumažėjo 8,7 proc.

3 lentelė. GPM struktūra 2020–2021 m., tūkst. eurų

Rodiklio pavadinimas	2020 m.	2021 m.	2021 m. ir 2020 m. palyginimas		2021 m. struktūra, %
			±	%	
GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESTIS (GPM), IŠ VISO (neatskaičius grąžinimų, pervedimų ir įmokų į PSDF)	3 719 233	4 501 309	782 076	121,0%	100,0%
GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESTIS:	3 516 776	4 188 632	671 856	119,1%	93,1%
nuo pajamų, susijusių su darbo santykiais arba jų esmę atitinkančiais santykiais, priskiriamų prie gyventojų A klasės pajamų	3 166 171	3 820 262	654 091	120,7%	84,9%
nuo su darbo santykiais nesusijusių pajamų, priskiriamų prie gyventojų A klasės pajamų	315 931	375 787	59 856	118,9%	8,3%
nuo pajamų, susijusių su darbo santykiais arba jų esmę atitinkančiais santykiais, priskiriamų prie nenuolatinio Lietuvos gyventojų B klasės pajamų	190	- 111	-301		
nuo su darbo santykiais nesusijusių pajamų, priskiriamų prie nenuolatinio Lietuvos gyventojų B klasės pajamų	760	1 008	248	132,6%	0,0%
nuo gyventojų B klasės pajamų ir nuo metinėje pajamų mokesčio deklaracijoje priskaičiuotų pajamų	24 590	- 18 850	-43 440		
už verslo liudijimą	9 134	10 536	1 402	115,3%	0,2%
įmokos į fondus	x	x			
palūkanos už paskolas, pajamos iš baudų, delspinigiai	x	x			
GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO GRĄŽINIMAI (numatyti GPM įstatymo 21 str., 34 str. 3 d. ir 4 d.)	202 457	312 676	110 219	154,4%	6,9%

Mokesčių apskaitos departamento duomenys

4 lentelė. GPM grąžinimai 2020–2021 m., tūkst. eurų

Rodiklio pavadinimas	2020 m.	2021 m.	2021 m. ir 2020 m. palyginimas	
			±	%
GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO GRĄŽINIMAI IŠ VISO:	202 457	312 676	110 219	154,4%
pervesta Lietuvos vienetais iki 2 proc. GPM (pagal GPM įstatymo 34 str. 3 dalį)*	19 626	20 833	1 207	106,2%
pervesta politinėms partijoms iki 1 proc. GPM (pagal GPM įstatymo 34 str. 4 dalį)*	1 166	1 200	33	102,9%
grąžinta gyventojams (pagal GPM įstatymo 21 str.)	181 665	290 643	108 978	160,0%

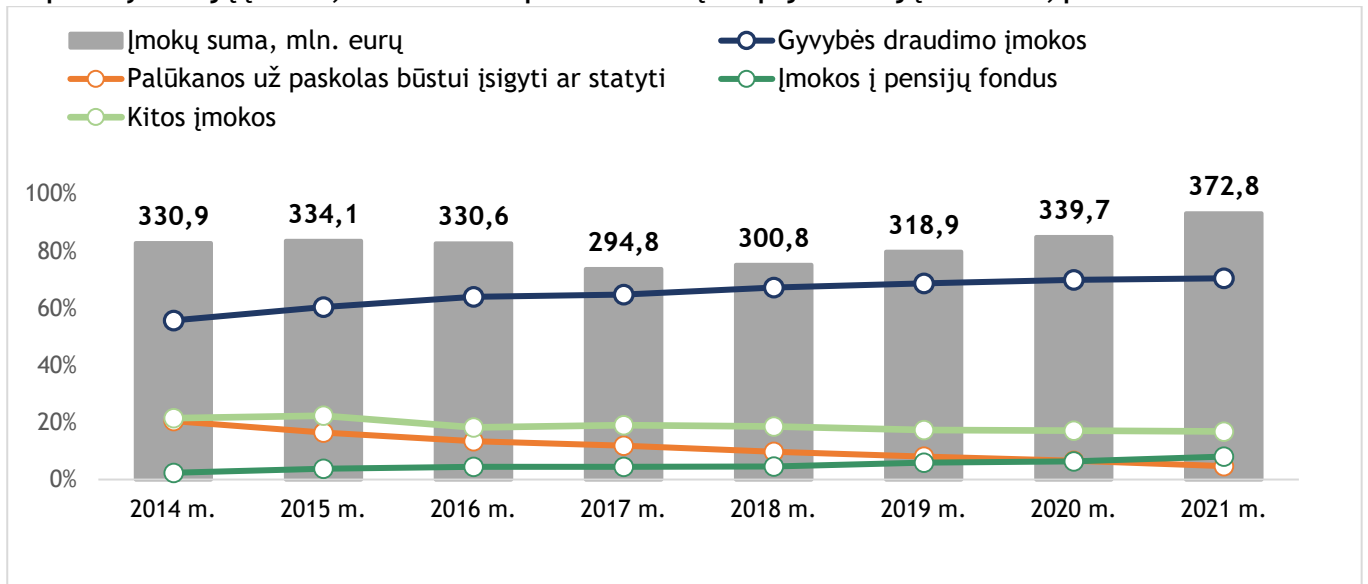
Mokesčių ir kitų įmokų į biudžetus suvestinės apyskaitos formos 1-VP 2 priedo duomenys

Nuo 2008 m. juridiniai vienetai teikia mokesčių administratoriui duomenis apie nuolatinių Lietuvos gyventojų įmokas, kurios atitinka GPMĮ 21 str. nuostatas ir mažina apmokestinamąsias gyventojų pajamas. Nuo 2010 m. bendra, apmokestinamąsias gyventojų pajamas mažinanti suma negali viršyti 25 proc. visų per mokestinį laikotarpį apskaičiuotų apmokestinamųjų pajamų ir negali būti didesnė nei 2 000 eurų.

2021 m. bendra apmokestinamąsias pajamas mažinančių išlaidų suma sudarė 372,8 mln. eurų, išlaidų struktūroje didžiausią dalį (70,4 proc.) sudarė gyvybės draudimo išlaidos. Gyventojų, patyrusių apmokestinamąsias pajamas mažinančias išlaidas, skaičius sudarė 443,1 tūkst.

LR nuolatinių gyventojų per praėjusius metus grąžintos paskolos (jų dalis), skirtos išlaidoms už studijas padengti, ir už studijas sumokėtos įmokos 2021 m. sudarė 62,7 mln. eurų, tai 13,6 proc. daugiau nei 2020 m. Įmokų į papildomo savanoriško pensijų kaupimo fondus suma sudarė 30,0 mln. eurų ir buvo 39,4 proc. didesnė nei 2020 m., o gyventojų skaičius, palyginti su 2014 m., išaugo 2,2 karto. Nuo 2014 m. gyventojų įmokos į papildomo savanoriško pensijų kaupimo fondus turėjo didėjimo tendencijas.

14 pav. Gyventojų įmokos, mažinančios apmokestinamąsias pajamas ir jų struktūra, proc. 2014–2021 m.

Mokestinių prievolių departamento duomenys

TRUMPINIŲ SĄRAŠAS

GPM – gyventojų pajamų mokestis

GPMĮ – Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas

ES – Europos Sąjunga

LR – Lietuvos Respublika

VB – valstybės biudžetas

SB – savivaldybių biudžetas

NB – nacionalinis biudžetas

VMI prie FM – Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos

VSDfV – Valstybinio Socialinio draudimo fondo valdyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Užimtumo tarnyba – Užimtumo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Statistikos departamentas – Lietuvos statistikos departamentas

MAĮ – Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas

EVVK 2 red. – Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus 2 redakcija

MMR – Mokesčių mokėtojų registras

VDU – vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis

MMA – minimalioji mėnesinė alga

NPD – neapmokestinamųjų pajamų dydis

PNPD – papildomas neapmokestinamųjų pajamų dydis

PMK – pajamų mokesčio kreditas

PVM – pridėtinės vertės mokestis

EUROSTAT – Europos Sąjungos statistikos tarnyba

EBPO – Europos ekonominio bendradarbiavimo organizacija

PSDF – Privalomojo sveikatos draudimo fondas

PAAIŠKINIMAI, NUORODOS Į ŠALTINIUS

Pajamų apyvarta – tai visos gyventojo gautos pajamos, kurių šaltinis yra Lietuvoje ir už šalies ribų (GPMĮ 5 str.) ir kurios laikomos mokesčio objektu (GPMĮ 1 str.), t. y. visos per mokestinį laikotarpį gyventojo gautos pajamos ir/arba jam išmokėtos išmokos iki GPMĮ leistinių atskaitymų (MNPD, kitų leistinių atskaitymų) sudaro gyventojų pajamų apyvartą.

GPM ir pajamų apyvartos santykis apskaičiuojamas kaip išskaičiuoto ir (arba) sumokėto GPM santykis su visa pajamų apyvartos suma.

Pajamų pokytis (pajamų dinamika) apskaičiuojamas kaip atitinkamų ir praėjusių kalendorinių metų pajamų apyvartos santykis.

Mokesčių mokėtojas suprantamas taip, kaip jis apibrėžiamas MAĮ 2 str. 17 d.

Mokesčių mokėtojų paskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis atitinka Statistikos departamento patvirtinto EVVK 2 red. klasifikaciją.

Su mokesčių mokėtojais susijusi informacija remiasi MMR ir VMI informacinėje sistemoje sukauptais duomenimis.

Mokesčių mokėtojų pajamos skirstomos pagal pajamų rūšis, vadovaujantis Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2018 m. vasario 6 d. įsakymu Nr. VA-9 patvirtintų metinės gyventojams išmokėtų išmokų, priskiriamų A ir B klasės pajamoms, deklaracijos GPM312 formos, jos priedų GPM312L, GPM312U formų užpildymo ir pateikimo taisyklių 2 priede pateikta klasifikacija.

ES valstybių narių klasifikacija pagal MMA grupes pateikiama EUROSTAT internetinėje svetainėje https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Minimum_wage_statistics

EUROSTAT mokesčio pleišto rodikliai EUROSTAT internetinėje svetainėje http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_nt_taxwedge&lang=en